

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 17.5.2021 г.
COM(2021) 240 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**относно нов подход за устойчива синя икономика в ЕС
Трансформиране на синята икономика на ЕС за устойчиво бъдеще**

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

относно нов подход за устойчива синя икономика в ЕС Трансформиране на синята икономика на ЕС за устойчиво бъдеще

1. ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРЕХОДА ОТ „СИН РАСТЕЖ“ КЪМ „УСТОЙЧИВА СИНЯ ИКОНОМИКА“

В Европейския зелен пакт¹ се призовава за трансформация на нашата икономика, за да бъде превърната тя в съвременна, ефективна от гледна точка на ресурсите и конкурентоспособна икономика, в която нетните емисии на парникови газове постепенно се премахват и природният капитал на ЕС се защитава. Планът за възстановяване на Европа² има за цел да се стимулира екологичният и цифровият преход и европейската икономика да стане по-справедлива, по-гъвкава и по-устойчива за бъдещите поколения. Синята икономика на Европейския съюз може да спомогне за постигането на това двойно предизвикателство: ако се осигури нейно по-устойчиво развитие, тя ще се превърне в източник на действия и идеи, с които се създават иновации, стимулира се бързото и трайно възстановяване и се опазва нашата планета.

Ако световната синя икономика се сравни с национална икономика, тя би се наредила на седмо място по размер в света, а океанът като икономически субект би бил приет за член на Г-7. Тя функционира в рамките на най-голямата екосистема на планетата: в океаните се намира 97 % от целия ни воден ресурс и 80 % от всички видове живот. Океанът ни обгражда и поддържа съществуването ни, като осигурява достатъчно кислород за всеки втори дъх, който поемаме, храна за почти половината от човечеството и ресурси от критично значение за човешкото здраве, да не говорим за мрежата от икономически взаимодействия.

Синята икономика на Европа осигурява 4,5 милиона преки работни места³, много от които се намират в региони с малко алтернативи. Тя обхваща всички отрасли и сектори, свързани с океаните, моретата и крайбрежията, независимо дали се намират в морската среда (например корабоплаване, рибарство, производство на енергия) или на сушата (например пристанища, корабостроителници, наземна аквакултура и производство на водорасли, крайбрежен туризъм). Това е широкообхватен и бързо развиващ се сегмент от нашата икономика, за чието модернизиране и диверсифициране бяха предприети значителни стъпки през последното десетилетие. Наред с традиционните сектори се развиват и разрастват иновативни сектори като секторът на морската енергия от възобновяеми източници, синята биоикономика, биотехнологиите и обезсоляването, като по този начин се създават нови перспективи и работни места.

¹ COM(2019) 640 final.

² COM(2020) 442 final.

³ Европейска комисия (2020 г.), доклад за синята икономика на ЕС за 2020 г.

Тези и други икономически дейности оказват кумулативно въздействие върху морската среда — от видимото замърсяване като пластмасови отпадъци и нефтени разливи до невидимото замърсяване като пластмасови микрочастици, подводен шум, химикали и хранителни вещества. Дали са промени в температурата на водата, повишаване на киселинното съдържание, покачване на морското равнище или явления като наводнения и ерозия, които стават все по-чести и тежки — последиците от изменението на климата и емисиите на парникови газове са опустошителни за океаните, крайбрежните райони и живущите в тези зони хора. Наред с най-голямата заплаха, представляваща загубата на биологично разнообразие, която е породена от изменението на климата, замърсяването, свръхексплоатацията на ресурсите и разрушаването на естествените местообитания, тези последици застрашат устойчивостта на синята икономика и на обществото като цяло.

В настоящото съобщение се възприема системен подход, чрез който политиката за океаните се интегрира в новата европейска икономическа политика. Нашият океан и „синята икономика“, която съществува благодарение на океана, са абсолютно необходими за осъществяването на трансформацията, заложена в Европейския зелен пакт. Като примери могат да се посочат приносът на океаните за производството на енергия, екологизирането на транспорта и устойчивото производство на храни. Приносът на океан в добро състояние е решаващ за устойчивата икономика. Трябва да осигурим по-добра връзка между зелените и сините политики и същевременно да разширим подхода си отвъд границите на ЕС и да играем водещо роля по отношение на международното управление на океаните.

Чрез устойчивата синя икономика ще бъдат създадени осезаеми възможности за нови работни места и предприятия. Те ще бъдат създадени чрез дейности за смекчаване на въздействието върху океаните и бреговете с цел изграждане на устойчив икономически модел, основан на иновации, кръгова икономика и уважително отношение към океаните. Това означава, че ще бъдат стимулирани предприятията, които използват или генерират възобновяеми ресурси, опазват морските екосистеми, намаляват замърсяването и повишават устойчивостта спрямо изменението на климата, докато други ще трябва да намалят своя отпечатък върху околната среда. Това е от значение както за хората, така и за планетата. В Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие⁴ се признава, че без океани в добро здраве животът на тази планета е изложен на риск. Без ресурсите на океаните човешките общества на планетата губят способността си да се издържат.

В настоящото съобщение се определя подробна и реалистична програма, за да може синята икономика да играе важна роля за постигането на целите на Европейския зелен пакт. Благодарение на своя динамичен и иновационен потенциал секторът е в добра позиция да стимулира екологичния преход, като замени неконтролираното разширяване с чисти, устойчиви като цяло и на изменението на климата дейности, имащи слабо отражение върху морската среда. Остарялото схващане, че опазването на околната среда е в противоречие с икономиката, все повече отстъпва на разбирането, че — особено в морската промишленост — околната среда и икономиката са неразривно свързани. Трябва да изместим фокуса от *син растеж* към *устойчива синя икономика*.

⁴Цел за устойчиво развитие 14 — Опазване и устойчиво използване на океаните, моретата и морските ресурси за устойчиво развитие.

Европейските морета и океани са естествени и важни съюзници за преодоляването на кризите в областта на климата и биологичното разнообразие. Трябва да се преодолее значителната разлика в изпълнението, за да се увеличи защитата на морската среда от обхванатите понастоящем 11 % от територията на 30 % до 2030 г.⁵, да се постигнат амбициозните цели за отстраняване на замърсяването в нашите морета и да се оползотворяват максимално природните и морските активи на Европа, за да постигне Европа целите си за 2030 г. и амбицията за неутралност по отношение на климата. В настоящото съобщение, както и в планираната научноизследователската **мисия за океаните**⁶, ще бъде очертан пътят за осъществяването на тези цели.

В съобщението се призовават операторите от синята икономика да подкрепят принципите на Европейския зелен пакт. През последните 15 години ЕС създаде солидна основа за интегрирана и синергична морска политика в Европа с участието на своите държави членки, региони, местни заинтересовани страни и зелената икономика на сушата. Преходът към устойчива синя икономика изисква ще разчита на още по-тясното сътрудничество със заинтересованите страни — от големите и малките предприятия до местните групи, младите хора, които са силно заинтересовани от здравето на нашите океани, и широката общественост. Този преход трябва да обедини *всички* групи и сектори около една обща визия. В допълнение към други текущи инициативи на Комисията, в настоящото съобщение се представя (в глава 2) програмата за синята икономика по отношение на декарбонизацията, опазването на нашия природен капитал, кръговата икономика и отговорното производство на храни. Макар и да не е изчерпателна, в съобщението се обявяват някои нови инициативи и се описват някои от инструментите (глава 3) и способстващите фактори (глава 4) за осъществяване на прехода.

2. ТРАНСФОРМИРАНЕ НА ВЕРИГИТЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА СТОЙНОСТ В СИНЯТА ИКОНОМИКА

2.1 2.1 Постигане на целите за неутралност по отношение на климата и нулево замърсяване

С устойчивата синя икономика се предлагат много решения за постигане на целите на Европейския зелен пакт. При много от настоящите дейности трябва да бъде намален въглеродният отпечатък, а новите, неутрални по отношение на въглеродните емисии дейности трябва да заемат централно място. Синята икономика може да допринесе за въглеродна неутралност чрез развитие на морската енергия и чрез екологизиране на морския транспорт и пристанищата.

ЕС се стреми да намали емисиите на парникови газове до 2030 г. с поне 55 % спрямо нивата от 1990 г. и да стане неутрален по отношение на климата до 2050 г. **Морската енергия** би могла да спомогне за постигането на тези цели и с нея да се генерира една четвърт от електроенергията в ЕС през 2050 г., главно (но не само) чрез вятърна енергия от разположени в морето инсталации. Устойчивият микс от морска енергия следва да включва енергия (в допълнение към енергията от прикрепените към дъното

⁵ COM(2020) 380 final.

⁶ Проект за мисия за океаните „Здрави океани, морета, крайбрежни и вътрешни води“.

на морето ветроенергийни паркове) от плаващи ветроенергийни паркове, топлинна енергия, енергия на вълните и енергия на приливите и отливите — нововъзникващи технологии, които се очаква да достигнат търговска фаза в рамките на десет години. За да ускори тяхното развитие, през 2020 г. Комисията публикува нова стратегия на ЕС за енергия от възобновяеми източници в морето⁷, която има за цел да се увеличи пет пъти капацитетът за океанска енергия до 2030 г. и 30 пъти до 2050 г.

В Европейския зелен пакт се призовава за 90 % намаление на емисиите на парникови газове от всички видове транспорт, което включва **морския транспорт**. Морските ни коридори са основен елемент в глобалната система за търговия. Въпреки че генерира сравнително по-малко емисии от автомобилния или въздушния транспорт, морският транспорт генерира както въглеродни, така и други замърсяващи емисии поради големите количества и силната зависимост от изкопаеми горива. Декарбонизацията на морския транспорт (и риболовните дейности) ще намали не само емисиите на парникови газове, но и замърсяването на въздуха и водата, както и подводния шум, като същевременно ще разкрие нови икономически възможности.

Съобщението от 2020 г. относно стратегия за устойчива и интелигентна мобилност⁸ има за цел до 2030 г. да бъдат пуснати на пазара първите плавателни съдове с нулеви емисии и чрез редица целенасочени мерки морският транспорт да бъде декарбонизиран. Това включва възможното разширяване на обхвата на схемата на ЕС за търговия с емисии, за да обхване морския транспорт, и при преразглеждането на Директивата за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията⁹ да се приведе данъчното облагане на енергийните продукти в съответствие с политиките на ЕС в областта на енергетиката и климата. Комисията обмисля също така включването на нови задвижващи системи в настоящия преглед на Директивата относно плавателните съдове за отдих¹⁰ и преразглеждането на Директивата относно замърсяването от кораби. Междувременно с инициативата FuelEU¹¹ ще се стимулира производството и използването на възобновяеми и нисковъглеродни горива (като например водород или горива въз основа на водорода, биогорива, синтетични горива, електроенергия и други устойчиви енергии като вятърна енергия), както и използването на намиращи се на брега електрозахранващи системи за кораби на котвена стоянка. Както Регламентът за трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T), така и директивите за инфраструктурата за алтернативни горива ще бъдат преразгледани и приведени в съответствие в този смисъл, по-специално за да се гарантира съответното разгръщане на подходяща инфраструктура за презареждане с гориво. В корабостроителниците в ЕС биха могли да се използват възможностите, произтичащи от бързоразвиващите се пазари на енергийно ефективни снабдителни кораби, при които може значително да се намалят разходът на гориво и емисиите на CO₂.

В рамките на плана си за действие за нулево замърсяване Комисията възнамерява да се основава на успеха при съществуващите зони за контрол на емисиите във водите на ЕС и да насочи усилията си към определяне на нови зони в Средиземно море (което може

⁷ COM(2020) 741 final.

⁸ COM(2020) 789 final.

⁹ Директива 2003/96/ЕО на Съвета от 27 октомври 2003 г. относно преструктурирането на правната рамката на Общността за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията.

¹⁰ Директива 2013/53/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 ноември 2013 г. относно плавателните съдове за отдих и плавателните съдове за лично ползване и за отмяна на Директива 94/25/ЕО.

¹¹ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12312-FuelEU-Maritime->

да доведе до намаляване на емисиите на SO₂ и NO_x от международното корабоплаване съответно с до 80 и 20 % в рамките на десет години), както и да започне подобна работа по отношение на Черно море.

Пристанищата имат решаващо значение за свързаността и икономиката на регионите и държавите. С промените в промишлената среда на Европа (например разширяването на използването на морската енергия) ролята на пристанищата също ще се развива. Комисията счита, че освен трансбордирането и логистиката, бъдещето им се състои в развиване на тяхната ключова роля като енергийни центрове (за интегрирани системи за електроенергия, водород¹² и други възобновяеми и нисковъглеродни горива), за кръговата икономика (за събиране, трансбордиране и обезвреждане на отпадъци от кораби и от пристанища, както и за извеждане от експлоатация на кораби), за комуникацията (за подводни кабели) и за промишлеността (като промишлени клъстери). Друг аспект, който спомага за постигането на декарбонизация и нулево замърсяване, е използването на интелигентни цифрови решения и автономни системи, тъй като те оптимизират транспортните потоци и обработката на товари във и около пристанищата. Поемането на тези нови роли ще подобри условията на труд на операторите и условията на живот за околните общности. В специализираните пристанища с развлекателно предназначение и риболовните пристанища следва също така да се екологизират операциите.

За да подкрепи декарбонизацията и премахването на замърсяването при производството на енергия, морския транспорт и пристанищата, Комисията:

- ще създаде **син форум на ползвателите на морето** с цел координиране на диалог между операторите на крайбрежните зони, заинтересованите страни и учените, активни в областта на рибарството, аквакултурата, корабоплаването, туризма, енергията от възобновяеми източници и други дейности. С него ще се развиват полезни взаимодействия между дейностите им и ще се съгласуват конкуриращите видове използване на морето;
- ще насърчава използването на фондовете на ЕС за **екологизиране на морския транспорт** чрез:
 - а) увеличаване на морския транспорт на къси разстояния вместо използването на по-замърсяващи видове транспорт;
 - б) обновяване на морския флот на ЕС (например пътнически кораби и снабдителни кораби за съоръжения, разположени в морето), за да се подобри енергийната им ефективност; и
 - в) развиване на високотехнологичния капацитет на ЕС в областта на производството и технологиите;
- ще се стреми да използва новия **Европейски фонд за морско дело, аквакултура и рибарство** за подпомагане на риболовните флотове при оборудването с по-чисти двигатели и техники, при условие че това обновяване не води до свръхкапацитет и прекомерен улов;
- да преследва целта за **пристанища с нулеви емисии**, както се подчертава в стратегията за интелигентна мобилност, включително чрез сътрудничеството си с подгрупата „Устойчиви пристанища“ на Европейския форум на пристанищата, за да обсъжда съответните въпроси със заинтересованите страни, да споделя

¹² COM(2020) 301 final.

опит за най-добрите практики и инициативи „от долу нагоре“ в областта на екологизирането на пристанищните услуги и да ги насърчава¹³;

- ще подпомага държавите членки — чрез засиления Механизъм за гражданска защита на Съюза и мерки за борба със замърсяването — да се подготвят и реагират на инциденти, свързани със замърсяването на морската среда.

2.2 Кръгова икономика и предотвратяване на отпадъците

Намаляването на въздействието на човешките дейности върху морето е колективна отговорност. Синята икономика може да играе жизненоважна роля в много аспекти на усилията за борба със замърсяването и може да бъде облагодетелствана от новите възможности, произтичащи от тези усилия.

Всяка година в европейските морета влизат около 27 000 тона макропластмаси (предимно пластмаси за еднократна употреба, изгубени или изхвърлени риболовни уреди и отпадъци, изхвърлени от кораби)¹⁴. След мащабни действия, предприети съгласно Рамковата директива за морска стратегия¹⁵, държавите — членки на ЕС, постигнаха съгласие, че на плажа следва да има по-малко от 20 единици отпадъци на всеки 100 метра брегова линия. Значителният ангажимент за поддържане на чистотата на европейските морета ще бъде подкрепен от Директивата за пластмасовите изделия за еднократна употреба¹⁶, която е насочена към пластмасовите продукти за еднократна употреба и риболовните уреди, които понастоящем представляват 70 % от морските отпадъци в ЕС. Предприемат се дейности, за да се направи същото по отношение на отпадъците от морското дъно и пластмасовите микрочастици. Комисията предприема действия за разработване на стандарти за кръгово проектиране на риболовни уреди, с което се улеснява повторната употреба и възможността за рециклиране, когато уредът е в края на жизнения си цикъл. Мерки за намаляване на щетите от изгубени или изоставени риболовни уреди са включени в предложението на Комисията за преразглеждане на Регламента относно контрола на рибарството¹⁷. С новия регламент за Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултура¹⁸ ще продължи предоставянето на финансова подкрепа на рибарите за извличане и събиране на отпадъци и изгубени риболовни уреди¹⁹ и финансирането на подходяща преработка в пристанищата и местата за разтоварване, както е предвидено в Директивата за пристанищните приемни съоръжения²⁰. ЕС цени ролята на рибарите като *пазител* на

¹³ В новия план за действие 2.0 за района на Атлантическия океан пристанищата се определят като приоритет, тъй като са портали и центрове за синята икономика, а с инициативата WestMed беше създадена техническа група по въпросите на устойчивия транспорт и екологосъобразното корабоплаване.

¹⁴ SWD(2018) 254 final.

¹⁵ Директива 2008/56/ЕО на европейския парламент и на съвета от 17 юни 2008 г. за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда (Рамкова директива за морска стратегия).

¹⁶ Директива (ЕС) 2019/904 от 5 юни 2019 г. относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда.

¹⁷ COM(2018) 368 (предложението за преразглеждане в момента се обсъжда на първо четене със съзакондателите).

¹⁸ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултура и за отмяна на Регламент (ЕС) № 508/2014 на Европейския парламент и на Съвета (ЕФМДР) - политическо споразумение от 3 декември 2020 г.

¹⁹ С използване евентуално на свързани уреди, оборудвани с датчици за „интернет на нещата“.

²⁰ Директива (ЕС) 2019/883 за изменение на Директива 2010/65/ЕС

морето и насърчава допълнителното стимулиране на тази роля на национално равнище и от самия отрасъл.

Най-важното обаче е изобщо да не се допусне отпадъците да попаднат в морето. В плана за действие на ЕС за нулево замърсяване се предлага уникална възможност за засилване на действията по отношение на замърсяването с хранителни вещества (водещо до еутрофикация), замърсителите, отпадъците (които в голямата си част се състоят от пластмаси) и подводния шум.

Наред с намаляването на замърсяването от решаващо значение ще бъде разработването на кръгови модели и решения. В плана за действие на ЕС за 2020 г. за кръгова икономика²¹ се определя амбициозна програма за запазване на материалите и ресурсите в икономиката възможно най-дълго и за свеждане до минимум на отпадъците, като по този начин се увеличава кръговостта. По отношение на рециклирането на големи кораби ЕС разполага с уникален и амбициозен набор от стандарти в Регламента относно рециклирането на кораби²², който Комисията планира да преразгледа до 2023 г. с цел евентуално разширяване на неговия обхват и укрепване на съществуващия режим. С оглед на екологосъобразното управление и оптималното третиране на изведени от експлоатация офшорни нефтени и газови платформи ЕС следи работата на Конвенцията за защита на морската среда на Североизточния Атлантически океан и ще обмисли преразглеждане на съответното законодателство на ЕС.

С цел да се бори с основните източници на замърсяване в нашите морета и да насърчи решения за рециклиране, Комисията:

- ще предприеме действия за намаляване наполовина до 2030 г. на **пластмасовите отпадъци в моретата, изтичането на хранителни вещества в моретата, както и използването на химическите пестициди и свързаните с това рискове;**
- ще предприеме действия за ограничаване на умишлено добавените **пластмасови микрочастици** и разработване на мерки за етикетирание, стандартизация, сертифициране и регулиране на непреднамереното изпускане на пластмасови микрочастици, включително мерки за увеличаване на улавянето на пластмасови микрочастици на всички етапи от жизнения цикъл на продукта;
- ще следи за това, че уловените при риболовни операции отпадъци се докладват в пристанището и че **изработените от пластмаса риболовни уреди се събират и рециклират** след използването им. Комисията ще изготви съответните актове за изпълнение и е поискала от органите по стандартизация на сектора да разработят стандарти за рециклируеми риболовни уреди;
- ще предложи да се преразгледат Регламента относно **рециклирането на кораби**²³ и изискванията на ЕС за извеждане от експлоатация на **офшорни платформи**, за да се гарантира подходяща защита на морската среда;

2.3 Биологично разнообразие и инвестиции в природата

²¹ COM(2020) 98 final.

²² Регламент (ЕС) № 1257/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 20 ноември 2013 г. относно рециклирането на кораби и за изменение на Регламент (ЕО) № 1013/2006 и Директива 2009/16/ЕО.

²³ Регламент (ЕС) № 1257/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 20 ноември 2013 г. относно рециклирането на кораби и за изменение на Регламент (ЕО) № 1013/2006 и Директива 2009/16/ЕО.

Опазването и защитата на биологичното разнообразие следва да се разглеждат като основополагащи принципи на морската икономическа дейност. Морското биологично разнообразие не е само предпоставката за икономически дейности като рибарство, биотехнологии и туризъм. Опазването и възстановяването на биологичното разнообразие представляват и икономически възможности.

Както е подчертано в стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г., разширяването на защитата до 30 % от морските басейни на ЕС и създаването на екологични коридори ще доведе до обрат в тенденцията към загуба на биологично разнообразие, ще допринесе за смекчаване на последиците от изменението на климата и за устойчивостта спрямо това изменение и същевременно ще осигури значителни финансови и социални ползи. Доказано е, че инвестициите в защитени морски зони, по-специално в строго защитени зони, гарантират значителна икономическа възвращаемост и че ефективната защита води до умножаване на количеството риба и морски организми.

Опазването и възстановяването на крайбрежните растителни системи като приливни блата, мангрови гори и морски треви, които натрупват „син въглерод“²⁴ в своите растения, почви и седименти, може да допринесе значително за целите на Европейския зелен пакт за декарбонизация. Опазването на улавянето на синия въглерод също върви успоредно с опазването на крайбрежното биологично разнообразие. По подобен начин проектирането на изкуствени рифове, възстановяването на важни местообитания на морското дъно (коралови рифове, макроалгални гори и други) и разработването на решения за премахване на замърсяването на районите или за борба с еутрофикацията са от ключово значение за възстановяването на биологичното разнообразие и по този начин за устойчивостта на крайбрежните и морските екосистеми. Всички тези дейности могат да бъдат част от самостоятелен икономически сектор. Ясно е, че всички потенциални въздействия трябва да бъдат разглеждани по цялостен начин, за да бъдат действително устойчиви. В сините биотехнологии също се предлагат решения за производство на материали, ензими, хранителни добавки и фармацевтични продукти.

С възприемането на ориентиран към бъдещето и основан на екосистемите подход на управление съгласно законодателството на ЕС²⁵ ще се намали неблагоприятното въздействие на риболова, добива на минерали и други човешки дейности върху морските екосистеми, особено върху уязвимите видове и местообитанията на морското дъно. За да се сведе до минимум въздействието на риболова върху морските местообитания, Комисията въведе мерки като спецификации за риболовните уреди и размери на окото, зони и сезони със забрани за риболов. Понастоящем тя подготвя доклад за изпълнението на тези мерки и ще публикува нов план за действие с цел по-нататъшно съгласуване на риболова, включително дънния риболов, с целите за биологичното разнообразие. Това означава, че при необходимост ще бъдат въведени мерки, с които да се ограничи използването на най-вредните за биологичното разнообразие риболовни уреди, включително използването на дънни риболовни уреди,

²⁴ Въглерод, съхраняван от крайбрежните и океанските екосистеми.

²⁵ В това отношение от съществено значение е цялостното прилагане на следните актове: Рамкова директива за морска стратегия (2008/56/ЕО), Директива за птиците (2009/147/ЕО), Директива за местообитанията (92/43/ЕИО), Директива 2011/92/ЕС, Директива 2001/42/ЕО, Регламент (ЕС) № 1380/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. относно общата политика в областта на рибарството, Регламент (ЕС) 2019/1241 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. относно опазването на рибните ресурси и защитата на морските екосистеми чрез технически мерки, стратегия на ЕС за биологичното разнообразие (COM(2020) 380 final).

тъй като понастоящем тази риболовна дейност причинява най-големи вреди на морското дъно. Европейският фонд за морско дело, аквакултура и рибарство ще подпомага прехода към по-селективни и по-малко вредни риболовни техники.

С цел опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие Комисията:

- ще внесе **предложение за правно обвързващи цели на ЕС за възстановяване на увредените екосистеми**, по-специално зоните, които са важни за хвърляне на хайвер и размножаване, и зоните с най-голям потенциал за улавяне и съхранение на въглерод и за предотвратяване и намаляване на природните бедствия;
- до 2021 г. ще предложи **нов план за действие за съхраняване на рибните ресурси и опазване на морските екосистеми**, в който по-специално ще бъдат разгледани действия, необходими за защита на уязвимите видове и местообитания;
- ще работи с държавите членки, регионите и Европейската агенция за околна среда за **набелязване и определяне на допълнителни защитени морски зони** и за определяне на строга защита до края на 2021 г.;
- ще насърчава и подкрепя **инициативи за участие на местно равнище** (например групи за водено от общностите местно развитие, местни инициативни рибарски групи и др.), които съчетават възстановяването на морските ресурси с опазването на местния поминък.

2.4 Устойчивост на крайбрежните райони

Защитата на нашите природни и икономически активи и инфраструктура означава адаптиране към неизбежните последици от изменението на климата. Като алтернатива на изграждането на още „по-сива“ инфраструктура (язовири, диги или бетонни бариери) адаптирането към изменението на климата следва да се основава на природни и природосъобразни решения — например влажни зони като солени блата, полета с морска трева, мангрови гори и дюни. Развитието на екологосъобразна инфраструктура в крайбрежните райони ще спомогне за опазване на биологичното разнообразие, крайбрежните екосистеми и ландшафта, като се укрепва устойчивото развитие на туризма и на икономиката в тези райони. Тези дейности за адаптиране ще се превърнат в самостоятелен нов сектор на синята икономика.

Около една трета от населението на ЕС живее на разстояние до 50 км от брега. Над 200 милиона граждани живеят в крайбрежни райони или на един от многото острови в Европа. През 2018 Междуправителственият комитет по изменение на климата установи, че до 2100 г. морското равнище вероятно ще се повиши между 0,4 и 0,8 м и че диапазонът може да достигне дори до 1,1 м, ако емисиите на парникови газове в световен мащаб останат в настоящата си тенденция²⁶. След 2100 г. морското равнище ще продължи да се покачва в продължение на векове поради продължаващото поглъщане на топлина и загубата на лед на Арктика и Антарктика. Освен това поради изменението на климата с порядъци ще се увеличи вероятността от екстремни

²⁶ Междуправителствен комитет по изменение на климата, специален доклад: Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate, Summary for Policy Makers, раздел B.3.1, <https://www.ipcc.ch/srocc/chapter/summary-for-policymakers/>.

метеорологични явления, които произтичат от моретата и океаните и които причиняват сериозни щети на населението, икономическите активи и инфраструктурите.

Публичните разходи на ЕС за защита на бреговете ивици от риска от ерозия и наводнения се оценяват на над 5 милиарда евро годишно за периода 1990—2020 г.²⁷ От друга страна, цената на бездействието ще възлиза на 340—360 милиарда евро годишно под формата на загубени екосистемни услуги по бреговете на ЕС. Необходим е качествен скок в проучването и планирането на обща реакция. В новата стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата²⁸ се определя рамка за реагиране чрез по-интелигентно, по-бързо и по-систематично адаптиране в ЕС и по-решителни международни действия за устойчивост спрямо изменението на климата. Като прилага насоките на тази стратегия, Комисията:

- работи за **преодоляване на пропуските в знанията** и стимулиране на иновациите за повишаване на устойчивостта спрямо изменението на климата в крайбрежните зони; включително чрез нов сравнителен анализ на традиционни и природосъобразни решения;
- работи за увеличаване на капацитета за наблюдение, моделиране и прогнозиране на „Коперник“ и EMODNet с цел по-добро **предвиждане на последиците от екстремните метеорологични явления** (например наводнения, бури) и на **покачването на морското равнище в отделните региони**;
- **насърчава сътрудничеството между крайбрежните региони и островите**, споделящи общи потребности в един и същ морски басейн, с цел разработване на стратегии за адаптиране и съвместни подходи към управлението на крайбрежните зони²⁹, инвестиране в устойчиви брегови укрепления и адаптиране на крайбрежните икономически дейности;
- ще подпомага държавите членки в **дългосрочното планиране постепенно да включват инвестиции**, с подкрепа от фондовете на ЕС.

2.5 Отговорно продоволствени системи

Като се използват по-добре морските ресурси и се избират алтернативни източници на храна и фуражи, чрез синята икономика може да се спомогне за облекчаване на натиска върху климата и природните ресурси за производство на храни.

Един от секторите, отговорен за отделянето на въглеродни емисии, замърсяването и загубата на биологично разнообразие, е настоящата система за производство и потребление на храни. Насочването на системата по устойчив път е целта на стратегията на Комисията „От фермата до трапезата“³⁰, като се приеме всеобхватен подход, който се разширява до много аспекти на синята икономика. Това включва отговорен риболов за постигане на устойчиви равнища на запасите, устойчива

²⁷ <https://www.eea.europa.eu/themes/water/europes-seas-and-coasts>.

²⁸ SEC(2021) 89 final.

²⁹ Решение 2010/631/ЕС на Съвета от 13 септември 2010 г. за сключването от името на Европейския съюз на Протокола за комплексно управление на крайбрежните зони в Средиземноморието към Конвенцията за защита на морската среда и на крайбрежните райони в Средиземноморието.

³⁰ COM(2020) 381 final.

аквакултура, която да допълва естествените ограничения на дивия улов, както и производство на водорасли, което да бъде алтернатива на земеделието.

В европейското рибарство са положени значителни усилия за възвръщането на устойчивите равнища на европейските рибни запаси и спазването на стандарта за устойчивост на общата политика в областта на рибарството³¹, по-специално в Североизточния Атлантически океан. Продължават да съществуват обаче големи предизвикателства, включително намаляването на нежелания и изхвърляния улов чрез по-селективни техники за риболов. Изхвърлянето на улов генерира значителни отпадъци и подкопава както устойчивата експлоатация на морските биологични ресурси, така и жизнеспособността на рибарството. С текущото преразглеждане на Регламента относно контрола на рибарството на ЕС, свързания с него дебат относно липсата на контрол върху задължението за разтоварване и необходимостта от пълно документиране на риболовните дейности и прилова на уязвими видове се потвърждава колко е важно да се премине от традиционни методи за контрол към нови цифрови системи.

С цифровизацията и усъвършенстваните инструменти за рибарството (като електронни системи за дистанционно наблюдение, докладване на улова чрез мобилни приложения, моделиране на екосистемите и инструменти за изкуствен интелект) могат да се оптимизират риболовните операции и в същото време да се създаде възможност за събиране и анализ на данни, да се подобрят контролът и наблюдението, да се намали административната тежест и в крайна сметка да се подпомогне устойчивото управление на морските биологични ресурси, без да се изисква физическо присъствие. Такива високотехнологични системи е много възможно да се превърнат в стандарти за риболовната промишленост. Насърчаването на цифрово ноу-хау в ЕС в областта на риболовната промишленост би създало ново поколение работни места.

Когато се управлява по устойчив начин, **аквакултурата** е ценен източник на храни и фуражи със слабо въздействие върху околната среда. Аквакултурата в ЕС отговаря на високи стандарти по отношение на качеството на продуктите и здравето на животните, но все още има възможност за подобрене по отношение на диверсификацията³², конкурентоспособността и екологичните показатели. Ако бъдат доразвити, аквакултурата със слабо въздействие (например нискотрофичната, мултитрофичната и биологичната аквакултури) и екосистемните услуги от аквакултурата могат да допринесат значително за Европейския зелен пакт, за стратегията „От фермата до трапезата“ и за устойчива синя икономика. В новите стратегически насоки на ЕС за аквакултурата³³ са изложени визията и пътят за действие за постигане на тази трансформация. С тях се подкрепят най-добрите практики за гарантиране на добри екологични резултати и се насърчават кръговите практики в сектора на аквакултурата, например чрез наблюдение на околната среда на обектите и управление на отпадъците.

³¹ Регламент (ЕС) № 1380/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. относно общата политика в областта на рибарството, за изменение на регламенти (ЕО) № 1954/2003 и (ЕО) № 1224/2009 на Съвета и за отмяна на регламенти (ЕО) № 2371/2002 и (ЕО) № 639/2004 на Съвета и Решение 2004/585/ЕО на Съвета.

³² ЕС все още внася над 70 % от морските храни, които се консумират в Съюза. Продуктите от аквакултура представляват едва 25 % от потреблението на морски храни в ЕС, а аквакултурите в ЕС — под 2 % от световното производство на аквакултури. Производството на аквакултури продължава да бъде силно концентрирано както по отношение на държавите — членки на ЕС, така и по отношение на отглежданите видове, от което произтича големият потенциал за диверсификация.

³³ COM(2021) 236 final.

Планът за действие за развитие на сектора на биологичните храни³⁴ съдържа редица инициативи, насочени специално към насърчаване на биологичното производство на аквакултури в ЕС.

От **водораслите** може не само да се произвеждат продукти на биологична основа и биогорива, но те могат да осигурят и жизнеспособни и устойчиви алтернативни храни и фуражи. Храни на основата на водорасли може да намалят натиска върху околната среда, упражняван от селското стопанство, аквакултурата и рибарството. Инвестирането в микроводорасли като нов източник на фураж за животни може да спомогне за намаляване на улова на дива риба за храна за животни. Въпреки че в борбата с еутрофикацията се изисква преди всичко намаляване на замърсяването при източника, производството на водорасли в морето може да спомогне за отстраняване на излишния въглерод, азот и фосфор от водата. Въвеждането на пазара на Европейския съюз на нови морски хранителни и фуражни продукти и на такива продукти на основата на водорасли представлява сериозна възможност за развитието на устойчив хранително-вкусов сектор. Въпреки че няколко продукта вече са на пазара, въвеждането на нови храни на основата на водорасли може да подлежи на изискванията на регламента относно новите храни³⁵ и на разрешаване преди пускане на пазара. Комисията също така ще проучи потенциала на клетъчни морски храни като иновативна и устойчива алтернатива.

Нараства изискването от страна на потребителите за слаб отпечатък върху околната среда и къси вериги на доставки. В същото време нарастващите усилия, които рибарите и рибовъдите полагат за постигане на качество на продуктите, трябва да бъдат възнаградени от пазара. Планът за действие „От фермата до трапезата“ включва инициативи за рамка за етикетиране на устойчиви храни, за да се даде възможност на потребителите да правят информиран избор. С кодекс на ЕС за поведение за отговорна стопанска и маркетингова дейност във веригата за доставки на храни се целят амбициозни ангажименти от средната част на веригата, с които да се подкрепят усилията за устойчивост на рибарите и рибовъдите и в крайна сметка веригите на стойността за морска храна да станат по-устойчиви. Пазарните стандарти на ЕС за морска храна ще бъдат модернизирани, за да се укрепи позицията на потребителите и да се гарантира, че на пазара на ЕС за продукти от риболов и аквакултури съществуват еднакви условия на конкуренция.

За да бъдат изградени устойчиви продоволствени системи в синята икономика, Комисията:

- до 2023 г. ще представи законодателно предложение, която да създаде рамка за продукти от риболов и аквакултура, за да се ускори и улесни преходът към устойчива продоволствена система;
- през 2022 г. ще представи законодателно предложение за **съвременни, устойчиви стандарти за предлагане на пазара на морски храни**, за да предостави на потребителите и операторите във веригата на доставки

³⁴ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12555-Биологично-земеделие-план-за-действие-за-развитие-на-биологичното-производство-в-ЕС_bg.

³⁵ Регламент (ЕС) 2015/2283 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 г. относно новите храни, за изменение на Регламент (ЕС) № 1169/2011 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕО) № 258/97 на Европейския парламент и на Съвета и на Регламент (ЕО) № 1852/2001 на Комисията.

съпоставима информация за екологичната и социалната устойчивост на морски храни и техния въглероден отпечатък;

- ще приеме през 2022 г. **специална инициатива относно водораслите** ³⁶ с цел подпомагане на развитието на сектора на водораслите в ЕС. С тази инициатива ще се улесни разрешаването на водорасли като нови храни, като се намаляват разходите за подаване на заявления, ще се улесни достъпа до пазара, ще се повиши осведомеността на потребителите за продуктите от водорасли и приемането им от страна на потребителите и ще се преодолеят пропуските в знанията, научните изследвания и иновациите;
- ще подкрепя **цифровия преход на контрола на рибарството** и ще насърчава правоприлагането на правилата в областта на рибарството чрез преразглеждане на системата за контрол на рибарството с цел преминаване към усъвършенствани цифрови механизми за контрол в рибарството;
- ще оцени потенциала и нуждите от научни изследвания и инвестиции по отношение на клетъчните морски храни;
- ще укрепва управлението на рибарството в Средиземно море и Черно море при **прилагането на общата политика в областта на рибарството**, като работи в тясно сътрудничество с всички заинтересовани страни за бързото изпълнение на многогодишния план за управление на рибарството в Западното Средиземноморие;

3. ПОДКРЕПА ЗА РАЗВИТИЕТО НА УСТОЙЧИВА СИНЯ ИКОНОМИКА

3.1 Знания за океаните

Надеждни, висококачествени и хармонизирани данни за океаните са предпоставка за устойчивата трансформация на синята икономика. По-доброто познаване на океаните и техните екосистеми, както и свободният достъп до данните, ще дадат възможност на промишлеността, публичните органи и гражданското общество да вземат информирани решения.

Чрез общи стандарти и принципи за свободен достъп EMODnet³⁷ се съпоставят измерванията на стотици институции, за да бъде превърнат ЕС в модел на най-добри практики при **обмена на данни за морската среда** и наблюденията на океаните. Услугата за мониторинг на морската среда на „Коперник“ предоставя спътникови данни и услуги по прогнозирането за морските басейни на ЕС и по света. Продължава работата за подобряване на цифровизацията в областта на океаните, подбора и използваемостта на данните и за превръщането на тези данни в знания и инструменти в полза на широк кръг заинтересовани страни. В тази работа, по-специално развитието на проекта Digital Twin of the Ocean³⁸ като част от инициативата „Дестинация Земя“,

³⁶ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12780-Синя-биоикономика-към-силен-и-устойчив-сектор-на-водораслите-в-ЕС_bg.

³⁷ <https://emodnet.eu/en>. EMODnet обединява над 120 организации, които предоставят данни за морската среда в седем дисциплинарни области: батиметрия, геология, местообитания на морското дъно, химия, биология, физика и човешки дейности. Данните се обработват, за да станат „FAIR“ (лесни за намиране, с лесен достъп до тях, лесни за обобщаване и лесни за използване, или откриваеми, достъпни, оперативни съвместими, повторно използвани, на английски Findable, Accessible, Interoperable, Reusable).

³⁸ Тематичният проект Digital Twin of the Ocean ще бъде програмиран и добавен към системата „Дестинация Земя“ от 2023 г. нататък.

участват няколко международни институции и тя ще допринесе за преодоляване на сложни екологични промени и техните социално-икономически последици чрез наблюдение и симулиране на промени в моретата. Освен това тя ще представлява осезаем принос към Десетилетието на ООН, посветено на океанологията в полза на устойчивото развитие³⁹.

Социално-икономическите данни са важен принос за създателите на политики и за предприятията, които трябва да вземат непредвидени решения в бързо променящата се среда, особено по време на криза. От 2018 г. насам в доклада за синята икономика се изготвя карта на синята икономика в ЕС. Чрез лесен за ползване инструмент за показателите на синята икономика⁴⁰ се проследява икономическият напредък. В Европейската обсерватория на пазара на продукти от риболов и аквакултури⁴¹ и доклада за синята биоикономика бяха събрани, подбрани и разпространени данни за пазарите на риба и аквакултури и за иновативните приложения на морските биологични ресурси. От началото на пандемията въздействието върху сектора се оценява в реално време посредством нови и по-чести извършвани анализи, което дава възможност на операторите да предвиждат промени в правилата и моделите на потребление, да се адаптират и да се възстановяват по-бързо. Това допринася за постигането на целта на Европейския зелен пакт за изграждане на по-устойчива верига за доставки на храни.

За да създаде знанията, необходими за прехода към устойчива синя икономика, Комисията:

- до 2022 г. ще изготви **инициатива за наблюдение на океаните**, за да структурира и хармонизира събирането на данни в океаните за различни цели, като например наблюдение на околната среда, управление на рибарството и аквакултурата, научни изследвания, безопасна навигация;
- ще създаде през 2021 г. **обсерватория на синята икономика** към Съвместния изследователски център на Комисията, която ще публикува **годишни доклади за синята икономика** и ще предоставя актуална информация за напредъка при декарбонизацията на синята икономика;
- ще публикува стабилна методика за **интегриране на понятието „природен капитал“ в икономическите решения**. Това предполага извършване на оценка и количествено определяне както на икономическата стойност на морските екосистемни услуги, така и на социално-икономическите разходи и ползи, произтичащи от опазването на морската среда в добро състояние;
- ще разшири морските услуги на „Коперник“ като точка на ЕС за прогнозиране на състоянието на океаните и като център, свързан с климата на океаните, за предоставяне на глобални паневропейски крайбрежни услуги;
- ще продължи да инвестира в моделирането с цел по-добро наблюдение на живите екосистеми и рибните ресурси във времето и пространството.

Всички от посочените по-горе инициативи са в съответствие с Европейската стратегия за данните⁴² на Европейската комисия, тъй като чрез тях се предоставя достъп до данни

³⁹ <https://www.oceandecade.org/>.

⁴⁰ <https://blueindicators.ec.europa.eu/>

⁴¹ EUMOFA: <https://www.eumofa.eu/>.

⁴² COM(2020) 66 final.

от обществения сектор за повторна употреба и се позволява свободното движение на данни в рамките на ЕС и между различните сектори в полза на предприятията, изследователите и публичните администрации.

3.2 Научни изследвания и иновации

Мореплавателските и морските изследвания и иновации са от съществено значение за постигането на амбицията на ЕС да стане неутрален по отношение на климата до 2050 г., за опазването и възстановяването на морските екосистеми и за превръщането на синята икономика в източник на идеи и действия за генериране на устойчиви иновации.

Иновативните технологии като големите информационни масиви, изкуственият интелект, усъвършенстваното моделиране, усъвършенстваните сензори и автономните системи вероятно ще преобразят синята икономика в близко бъдеще. С използването на новите технологии може да бъде подобрена устойчивостта и кръговостта на традиционни сектори като корабоплаването, рибарството и туризма; нововъзникващите сектори като сините биотехнологии, морската енергия и морската сигурност зависят от иновациите за самото си съществуване. Чрез иновациите крайбрежните общности могат да възстановяват или преобразяват своите икономики и да се превърнат в движещи сили на устойчивостта на местно ниво. Воденото от общностите местно развитие, финансирано чрез Европейския фонд за морско дело, аквакултура и рибарство, е мощен инструмент за стимулиране на този процес⁴³.

Ролята на научните изследвания и иновациите за стимулиране на трансформацията, необходима за постигане на Зеления пакт, не може да бъде преувеличена. С инвестициите в областта на научните изследвания и иновациите в рамките на „Хоризонт Европа“ ще бъде подкрепен процесът на трансформация, за да се създадат устойчиви вериги за създаване на стойност в синята икономика и да се даде възможност за двойния екологичен и цифров преход. Новите мисии и европейските партньорства в рамките на програмата „Хоризонт Европа“ ще играят решаваща роля, като предоставят на гражданите и специалистите (малките и средните предприятия, академичните среди, изследователите, публичните органи и инвеститорите) възможността съвместно да разработват и изпълняват решения.

В тясно съгласуване с „Хоризонт Европа“ стратегиите за интелигентно специализиране спомагат за стимулиране на иновациите в контекста на Европейския фонд за регионално развитие. В новата инициатива за междурегионални инвестиции в иновации ще се подкрепят междурегионални проекти, с които се развиват европейски вериги за създаване на стойност, а фондът на ЕС за иновации в областта на климата ще подкрепя демонстрационни проекти за нисковъглеродни технологии в морската среда.

Комисията ще разработи паневропейска екосистема за иновации за устойчива синя икономика, като използва следните инициативи:

- **мисията — кандидат за „Океани, морета, крайбрежни и вътрешни води в добро състояние“** ще има за цел намаляването на смущенията на морски екосистеми, възстановяването на морските и сладководните екосистеми, справянето със загубата на биологично разнообразие и замърсяването, както и насърчаването на решения на синята икономика, за да се постигне неутралност по отношение на климата;

⁴³В мрежата FARNET могат да бъдат намерени няколко примера.

- **новото европейско партньорство за неутрална по отношение на климата, устойчива и продуктивна синя икономика**, което трябва да започне през 2023 г., ще бъде под формата на публична инициатива, съфинансирана от ЕС, национални правителства и национални агенции за финансиране на научните изследвания.

3.3. Инвестиции

За постигането на целите на Европейския зелен пакт ще бъдат необходими големи инвестиции. До 2030 г. една трета от инвестициите в синята икономика е възможно да останат неустойчиви. От решаващо значение е въпросите за устойчивостта, описани по-горе (глава 2), сега да бъдат включени във всички решения за инвестиции, независимо от техния източник.

По отношение на **частния капитал** Комисията, Европейската инвестиционна банка и Световният фонд за дивата природа (WWF), в сътрудничество с частни и публични финансови институции, определиха набор от принципи и стандарти за устойчивост, специфични за океаните. Досега повече от 50 финансови институции са се присъединили към доброволната инициатива за финансиране на устойчива синя икономика⁴⁴. Важен инструмент за определяне на устойчиви морски икономически дейности ще бъде таксономията на ЕС за устойчиви инвестиции, която понастоящем се разработва.

Публичното финансиране от ЕС продължава да бъде от решаващо значение за по-слабо развитите технологии и проекти, с които трябва да се привлекат инвеститори, да се намалят разходите и несигурността и да се ускори навлизането на пазара. Новата програма InvestEU ще бъде от голямо значение за морския транспорт, пристанищата и морската енергия, както и за опазването и възстановяването на биологичното разнообразие, устойчивата аквакултура и наблюденията на океаните. В областта на транспорта например обновяването или преоборудването на кораби с технологии с ниски и нулеви емисии би било в подкрепа на производствена промишленост, която дава на Европа стратегическо предимство. За нови проекти за морска енергия намаляването на риска и на цената на капитала може да доведе до положителна верижна реакция, с която се стимулират частният капитал и новите инвестиции.

Със средствата на политиката на сближаване ще се продължи подкрепата за проекти, които допринасят за прехода чрез екологосъобразни решения и решения с нулеви нетни въглеродни емисии в морския транспорт и действат за декарбонизирането на пристанищни инфраструктури и внедряването на възобновяеми енергийни източници, както и за предприятия, действащи в кръговата икономика, и за местни мерки за адаптиране към изменението на климата. Освен това посредством Механизма за възстановяване и устойчивост ще се подпомагат държавите членки в прехода им към модерна, конкурентоспособна и устойчива икономика с ефективно използване на ресурсите. Очаква се чрез съответните национални планове да бъдат подкрепени реформите и инвестициите в сини технологии и капацитет, а от Механизма ще бъдат изключени мерки, които нанасят значителни вреди на околната среда или подкопават устойчивото използване на морските ресурси.

⁴⁴ <https://www.unepfi.org/blue-finance/>.

За да се увеличат публичните и частните инвестиции в ключовите приоритети, посочени в настоящото съобщение, Комисията ще си сътрудничи с европейски финансови институции:

- Комисията ще работи с **Европейската инвестиционна банка** с цел съгласуване на усилията за намаляване на замърсяването на европейските морета, по-специално на Средиземно море. Двете институции ще обмислят начини за стимулиране на частни инвеститори и публични банки за развитие да се присъединят към тези усилия;
- Комисията ще си сътрудничи с **Европейския инвестиционен фонд** за проучване на рамка, която би улеснила използването на финансови инструменти при споделено управление за устойчива синя икономика;
- За да се помогне на по-малките предприятия, които имат идеи за трансформация, но се затрудняват да получат достъп до частен капитал, с платформата BlueInvest⁴⁵ на Комисията ще се предоставя персонализирана подкрепа, видимост, достъп до инвеститори и съвети за готовност за инвестиции. В този контекст бюджетните гаранции на ЕС в рамките на InvestEU в съчетание с финансови приноси от бюджета на ЕС на секторните програми ще привличат частен капитал за финансиране на рисков капитал за стартиращи предприятия и дружества в ранен етап на развитие, работещи със сини технологии;
- При предстоящото преразглеждане на **правилата за държавна помощ** и Директивата за енергията от възобновяеми източници ще бъдат определени условията за подпомагане на внедряването на чиста енергия, включително на морска енергия, по екологичен и икономически ефективен начин.

3.4 Сини умения и работни места

Въпреки общото забавяне на пазара на труда вследствие на пандемията, с двойния преход се предлага огромен потенциал за заетост. За да се реализира този потенциал, за дружествата, които работят в областта на авангардните технологии, е от първостепенно значение да могат да разчитат на квалифицирана работна сила. Необходимо е също така да подобрим начинът, по който обществеността възприема кариерите в синята икономика.

На пазара на труда на синята икономика преходът вече води до свободни работни места — например до 30 % от дружествата за морска енергия се оплакват или от липсата на умения, от които се нуждаят, или от недостиг на съществуващи умения (например техници). Само в сектора на вятърната енергия от разположени в морето инсталации броят на работните места може да се утрои до 2030 г.

С новата Европейска програма за умения⁴⁶ се помага — чрез повишаването на квалификацията и преквалификацията — на предприятия и отделни лица да се адаптират към цифровизираните процеси и нови технологии. Като част от „Плановете за секторно сътрудничество в областта на уменията“⁴⁷, морският алианс за развитие на

⁴⁵ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/en/frontpage/1451>.

⁴⁶ COM(2020) 274 final.

⁴⁷ В плана се предлага на основните заинтересовани страни (предприятия, профсъюзи, научноизследователски институти, институции за образование и обучение и публични органи) да

умения в областта на морските технологии⁴⁸, стартиран по линия на „Еразъм +“, ще посочи до края на 2021 г. как да се преодолеят пропуските в уменията в секторите на морската енергия и корабостроенето и ще предложи стратегия за уменията, която да бъде въведена на национално и регионално равнище.

Програмата „Сини кариери“, по която от 2016 г. насам се предоставят безвъзмездни средства за преквалификация и обучение на работната сила на синята икономика, сега ще се разшири, за да покрие нуждите от обучение, произтичащи от Европейския зелен пакт и санитарната криза. За да се насърчи балансът между половете в морските професии, Комисията ще инвестира в събирането, консолидирането и анализа на данни за жените, работещи в морския сектор.

През 2021 г. Комисията представи амбициозен план за действие за прилагане на Европейския стълб на социалните права и неговите 20 принципа в целия ЕС. Европейският фонд за морско дело, аквакултура и рибарство подкрепя по-специално обучението и повишаването на квалификацията на рибарите, както и други инициативи за инвестиране в хората, повишаване на уменията и социалния диалог. Няколко други фонда на ЕС (например Европейският социален фонд + и Инструментът за техническа подкрепа) също инвестират в хора, работни места и умения. ЕС е поел ангажимент за подобряване на здравословните и безопасни условия на труд в морето, като се работи както за обучението на работниците на сини работни места, така и за подобряване на условията на труд на моряците и рибарите⁴⁹.

Комисията се стреми да:

- насърчава и улеснява създаването на **партньорства в областта на уменията** в рамките на пактовете за умения в промишлените екосистеми, които са от значение за синята икономика съгласно промишлената стратегия на ЕС (като например в областта на морската енергия или корабостроенето);
- публикува през 2022 г. — в рамките на Европейския фонд за морско дело, аквакултура и рибарство — нова покана за представяне на предложения относно „сините“ кариери и специална покана за представяне на предложения относно жените, с цел да се увеличат представителството на жените в сферата на труда в синята икономика и ролята им в официалното управление на синята икономика;
- насърчава транспонирането или приемането на конвенциите на Международната организация на труда и Международната морска организация с цел подобряване на **условията на труд и хармонизиране на изискванията за обучение на членовете на екипажи** и повишаване по този начин на имиджа на професията.

4. СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ

Океаните и моретата осигуряват ползи за всички, но съществува риск да бъдат свръхексплоатирани, без да се вземат предвид последиците от това. Това създава

създават специфични за сектора партньорства, да разработят стратегии за уменията и конкретни програми за учене и обучение с цел преодоляване на недостига на умения в техните сектори.

⁴⁸ <https://www.projectmates.eu/>.

⁴⁹ В съответствие с международно признати принципи и рамки, включително целите за устойчиво развитие на ООН, Декларация на МОТ за основните принципи и права при работа и Морската трудова конвенция.

необходимост от широко приети правила и конвенции относно пространственото планиране, ангажираността на гражданите, регионалното сътрудничество, морската сигурност и международната политика.

4.1 Морско пространствено планиране

Колкото по-голямо е търсенето за използване на морското пространство, толкова по-важно е да съществува пространствено планиране. Морското пространствено планиране е основен инструмент за предотвратяване на конфликти между политическите приоритети и за съчетаване на опазването на природата и икономическото развитие. Обществената консултация, в която участват както гражданите, така и заинтересованите страни, е основна част от процеса на морско пространствено планиране.

Морското пространствено планиране играе централна роля за постигането на целите на Европа за декарбонизация и опазване на биологичното разнообразие. В стратегията на ЕС за биологичното разнообразие ясно се посочва, че за да се прилага екосистемен подход на управление, националните морски пространствени планове следва да обхващат всички морски сектори и дейности, както и мерките за опазване и управление въз основа на определените зони. С планирането се подобрява също така нивото на сигурност и предвидимост на частните инвестиции и може да се насърчат полезните взаимодействия между икономическите сектори. С Директивата за морското пространствено планиране⁵⁰ се гарантира, че потенциалните отрицателни въздействия върху природната среда ще бъдат идентифицирани и избегнати на много ранен етап от процеса на планиране и че националните морски пространствени планове са съгласувани с националните планове в областта на енергетиката и климата, както и с доброто състояние на околната среда, както е определено в Рамковата директива за морска стратегия.

Комисията:

- ще докладва през 2022 г. за изпълнението на Директивата на ЕС относно морското пространствено планиране — след приемането на националните морски пространствени планове през март 2021 г., и ще изготви **предложения за начините, по които Комисията може да улесни трансграничното сътрудничество** и да насърчи държавите членки да включат целите за развитие на морската енергия в своите национални пространствени планове;
- ще започне през 2021 г. **преглед на Рамковата директива за морска стратегия** и въз основа на резултатите ще преразгледа евентуално тази директива до 2023 г.
- ще изготви насоки за екосистемен подход към морското пространствено планиране и ще насърчава използването на морското пространство за различни цели чрез комбиниране на различни дейности на едно място (например морски култури и системи за морска енергия).

4.2 Ангажираност на гражданите и осведоменост по отношение на океаните

Политиката за устойчива синя икономика ще насърчава ангажираността на гражданите и ще се подобрява чрез нея.

⁵⁰Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на съвета от 23 юли 2014 г. за установяване на рамка за морско пространствено планиране.

Европейските граждани, и по-специално младите хора, високо ценят доброто състояние на моретата и океаните и подкрепят устойчивия подход към тях. Това показва обществената загриженост във връзка с пластмасовите отпадъци в океаните, но все още от решаващо значение е да се разшири обществената осведоменост за значението на моретата и океаните за живота на планетата. Съвременни мобилни приложения дават възможност на гражданите да проследяват, наблюдават или докладват за наблюдавани щети върху околната среда. Една от задачите на проекта за **мисия за океаните** се състои в това да се използват нови начини за ангажиране и овластяване на гражданите на ЕС. Това ще спомогне за гарантиране на екологосъобразността на бъдещите предприятия и ще подкрепи пряко Европейския зелен пакт.

- Коалицията EU4Ocean⁵¹, стартирана наскоро от Комисията инициатива, ще създаде **мрежи за европейски училища**, които ще включат въпроса за океаните в класните стаи. Това ще даде възможност на организациите, работещи в областта на опазването на океаните, да осъществяват съвместни проекти, за да включват гражданите и да засилват тяхното въздействие и обхват.
- Комисията ще си сътрудничи с Междуправителствената океанографска комисия на ЮНЕСКО, държавите членки и международните партньори, за да допринесе за **програмата за осведоменост по отношение на океаните** в рамките на Десетилетието на ООН, посветено на океанологията в полза на устойчивото развитие за периода 2021—2030 г.

4.3 Морски басейни, регионално сътрудничество и подкрепа за крайбрежните региони

Крайбрежните региони и островите са ключови участници в синята икономика. Тъй като те често споделят един и същ морски басейн, съществува ясна добавена стойност от преодоляването на общите предизвикателства и защитата на общите блага чрез регионално сътрудничество. ЕС ще продължи да подкрепя сътрудничеството, да разработва адаптирани стратегии за всеки европейски морски басейн и да разширява същия подход на сътрудничество към съседните държави, които споделят с ЕС басейн, живи морски ресурси и геоикономически характеристики.

Стратегиите за морските басейни се оказват ефективни, тъй като обединяват широк кръг от заинтересовани страни (национални правителства, крайбрежни региони, градове, научноизследователски институти, образователни мрежи и предприятия) и им позволяват да насочват работата по конкретни проекти и действия в подкрепа на устойчивата синя икономика, като например предложения за устойчив туризъм. Комисията подкрепя рамките за сътрудничество на равнище морски басейн или макрорегионално равнище, т.е. плана за действие за района на Атлантическия океан за 2020 г.⁵²; морската стратегия за Западното Средиземноморие⁵³; общата морска програма за Черно море⁵⁴, стратегията на ЕС за региона на Адриатическо и Йонийско море⁵⁵ и стратегията на ЕС за региона на Балтийско море⁵⁶;

⁵¹ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/en/node/4484>.

⁵² <http://www.atlanticstrategy.eu/en>.

⁵³ <https://www.westmed-initiative.eu/>.

⁵⁴ <https://blackseablueeconomy.eu/206/common-maritime-agenda-black-sea>.

⁵⁵ <https://www.adriatic-ionian.eu/>.

⁵⁶ <https://www.balticsea-region-strategy.eu/about/about>.

Над половината от обектите за туристическо настаняване на ЕС са разположени в крайбрежни зони, а 30 % от туристическите нощувки са в курорти край плажовете. Един от стълбовете на синята икономика, който е дълбоко взаимосвързан с много от другите сектори — **морският и крайбрежният туризъм**, претърпя тежки последици от пандемията. Ограниченията на свободата на движение се отразиха на работните места и поминъка и значително намалиха капацитета на сектора да инвестира в развитието на по-издръжливи на сътресения и устойчиви услуги и вериги за доставки. Необходими са инвестиции, за да се осигури социална устойчивост и да се стимулира създаването на работни места и икономически възможности за крайбрежните общности. Във връзка с това Комисията създаде рамка за възобновяване на безопасния туризъм и проправяне на пътя за по-гъвкав и устойчив сектор⁵⁷.

Пред последните години благоприятните за климата и устойчиви пътувания са били все повече в центъра на вниманието на пътуващите, но пандемията още повече увеличи търсенето на „бавния туризъм“ и на природосъобразни дестинации. Очаква се устойчивостта да придобие по-голямо значение при решенията във връзка с туризма, като регионалните и местните дестинации ще насърчават възстановяването⁵⁸. Тези амбиции и тенденции към по-устойчива туристическа екосистема следва да направляват използването на финансови ресурси и инвестиции на европейско, национално, регионално и местно равнище.

В Европейския зелен пакт е поет ангажимент да се обърне специално внимание на ролята на най-отдалечените региони на ЕС, като се има предвид тяхната уязвимост по отношение на изменението на климата и природните бедствия и уникалните предимства на биологичното им разнообразие и възобновяемите им енергийни източници.

За да подкрепи възстановяването в крайбрежните региони, Комисията се стреми:

- да помогне на градовете и регионите да управляват екологичния и цифровия преход на местно равнище и да използват пълноценно фондовете и стимулите на ЕС. Комисията ще разработи **пакет от мерки за подкрепа** („План за местни зелени пактове“), както и **стратегически насоки** (например „Предизвикателство пред интелигентните градове“). Тя ще призовава настоятелно държавите членки да включват стратегиите за морските басейни и макрорегионалните стратегии в програмирането на фондовете на ЕС⁵⁹;
- да насърчава и подкрепя — чрез фондове на ЕС — развитието на **морския и крайбрежния екотуризъм**. Целта е с подкрепа на ЕС да се показва разнообразното морско наследство на континента, интелигентно да се управляват туристическите потоци, да се разнообразява предлагането и да се разширява туризмът извън сезона.
- в съответствие със съобщението си от 2017 г.⁶⁰ да продължи да **подкрепя най-отдалечените региони** да се възползват от възможностите, предлагани от

⁵⁷ По-специално чрез съобщението „Туризъм и транспорт през 2020 година и след това“, стратегията на ЕС за ваксините, съобщението за безопасното отваряне, цифровото зелено удостоверение, както и платформата и приложението Re-open EU.

⁵⁸ Световна организация по туризъм (UNWTO), „Principles for the transition to a green travel and tourism economy“ (Принципи за преход към екологична икономика на пътуванията и туризма).

⁵⁹ SWD(2020) 206 final.

⁶⁰ COM(2017) 623 final.

техните големи изключителни икономически зони, да опазват своите изключително разнообразни екосистеми, да разработват свои собствени стратегии за синя икономика и да обменят най-добри практики за справяне с общите им предизвикателства във връзка с климата;

- да продължи да инвестира в специални отношения със **съседните държави и държавите, обхванати от процеса на разширяване**, за да развие вериги за доставки за синята икономика, с които се укрепват връзките с ЕС (в съответствие със Съобщението относно прегледа на търговската политика). По линия на Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество, Инструмента за предприсъединителна помощ и други фондове на ЕС ще се предоставя непрекъсната подкрепа за инициативи за сътрудничество, по-специално за изпълнение на втората Декларация на министрите от Съюза за Средиземноморието относно устойчивата синя икономика⁶¹, обновеното партньорство с държавите от южното съседство⁶² и икономическия и инвестиционен план за Западните Балкани.

4.4 Морска сигурност

Безопасното и сигурно морско пространство е предпоставка за запазване на стратегическите интереси на ЕС като свобода на корабоплаването, контрол по външните граници или доставка на основни материали, както и за защита на икономическите дейности и гражданите както в морето, така и на сушата.

В стратегията на ЕС за морска сигурност и свързания с нея план за действие се определя съвместен отговор на вътрешните и външните предизвикателства в областта на морската сигурност на нашето време. Едно от тези предизвикателства е екологичната сигурност, която включва предвиждане и управление на изменението на климата и предотвратяване на незаконното изхвърляне, изхвърлянето на отпадъци, аварията и други рискове за околната среда. Обменът на информация, включително *in situ*, въздушни и спътникови данни, е решаващ фактор за справяне с предизвикателствата пред сигурността, предотвратяването на незаконни дейности по море и прилагането на закона. Сътрудничеството в областта на бреговата охрана между три ключови агенции на ЕС⁶³ води до значителни икономии от мащаб чрез намаляване на припокривания, разработване на многоцелеви операции и споделяне на въздухоплавателни средства и плавателни съдове за операции по търсене и спасяване, реагиране при замърсяване с нефт и т.н. За да се засили обменът на информация, Европейската комисия разработи обща среда за обмен на информация за морската област (CISE)⁶⁴.

Чрез CISE ще бъде създадена възможност органите от множество граждански и военни сектори (безопасност на морския транспорт, контрол на рибарството, готовност и реагиране при замърсяване на морето, защита на морската среда, митници, граничен контрол, общо правоприлагане и отбрана), както и такива отвъд границите, да обменят информация в реално време за всякакви събития в морето. Участието в CISE е доброволно. Настоящата ѝ преходна фаза, която продължава до 2023 г., се управлява от Европейската агенция по морска безопасност с активното участие на държавите

⁶¹ <https://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2021/02/Declaration-UfM-Blue-Economy-EN-1.pdf>.

⁶² JOIN(2021) 2.

⁶³ Европейска агенция по морска безопасност (ЕАМБ), Европейска агенция за контрол на рибарството (ЕФСА) и Европейска агенция за гранична и брегова охрана (FRONTEX).

⁶⁴ <http://emsa.europa.eu/cise.html>.

членки и други органи на ЕС. Агенцията е също така упълномощеният орган да предоставя спътникови продукти в рамките на услугата за морско наблюдение на „Коперник“.

Комисията:

- ще предложи **разгръщането на оперативния етап на CISE** през 2024 г. — в зависимост от резултатите от преходния етап, за да се създаде цялостна система за обмен на информация между органите за морско наблюдение в ЕС.

4.5 Насърчаване на устойчива синя икономика в чужбина

Насърчаването на устойчива синя икономика за Европейския съюз не може да спре на нашите граници. Много вериги за създаване на стойност в синята икономика са глобални и изложени на глобална конкуренция, а операторите от ЕС извършват стопанска дейност в целия свят. Следователно нашата отговорност се състои не само в защитата на пазара на ЕС от неустойчиви продукти или практики, но и в създаването на еднакви условия на конкуренция за предприятията на ЕС на световния пазар и в насърчаването на експертния опит на ЕС, действията в областта на околната среда и принципите на правовата държава.

В съответствие с програмата за международно управление на океаните⁶⁵, приета през 2016 г., и с правната рамка, установена от Конвенцията на ООН по морско право, Комисията ще продължи да създава условия за устойчива синя икономика в международен план. Тя ще продължи да настоява за научно обосновано управление на природните ресурси на океаните, включително рибарството, чрез подкрепа за устойчивото морско развитие в рамките на партньорствата и споразуменията на ЕС и чрез насърчаване на устойчивия риболов в рамките на регионалните организации за управление на рибарството. Комисията ще продължи да се бори с незаконния риболов и с измамите с морски продукти съгласно регламентите на ЕС. Чрез своите споразумения за партньорство в областта на устойчивото рибарство тя ще продължи да подобрява управлението на рибарството в държавите партньори и да подпомага развитието на местните икономики.

В рамките на международни преговори ЕС следва да настоява експлоатирането на морските минерали в международната зона на морското дъно да започне едва след като бъде проучено в достатъчна степен въздействието на дълбоководния добив на полезни изкопаеми върху морската среда, биологичното разнообразие и човешките дейности, след като се анализират рисковете и се докаже, че технологиите и оперативните практики не нанасят сериозни вреди на околната среда.

Комисията:

- ще се застъпи на 15-ото заседание на Конференцията на страните по **Конвенцията на ООН биологичното разнообразие** за амбициозна глобална рамка за биологичното разнообразие за периода след 2020 г., с която се защитават и възстановяват морските екосистеми и местообитания и която включва глобално споразумение за защита на най-малко 30 % от морската площ на света;

⁶⁵ SWD(2016) 352 final.

- ще подкрепи сключването на амбициозно, правно обвързващо **споразумение относно морското биологично разнообразие на зоните извън националните юрисдикции** на 4-тата междуправителствена конференция на Конвенцията на ООН по морско право с цел насърчаване на опазването и устойчивото използване на ресурсите в открито море;
- ще ръководи усилията за постигане на **глобално споразумение относно пластмасите** и ще насърчава възприемането на подхода на кръговата икономика по отношение на пластмасите, с който ще се положи основата за порешителен и по-координиран отговор на замърсяването с пластмаси на световно равнище;
- ще продължи да работи за приключването на многостранните преговори за субсидиите за сектора на рибарството в рамките на Световната търговска организация (в изпълнение на целта за устойчиво развитие 14.6), за да се забранят определени форми на субсидиране в областта на рибарството, които допринасят за свръхкапацитета и прекомерния улов, и да се прекратят субсидиите, способстващи за незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов;
- ще използва цялото си дипломатическо влияние и контакти в рамките на Комисията за опазване на антарктическите живи морски ресурси, за да съдейства за постигането на споразумение относно определянето на три големи защитени морски зони в Антарктическият океан (Източна Антарктика, морето Уедъл и Антарктическият полуостров);
- ще **подкрепя държави извън ЕС** за постигането на напредък и диверсифицирането на техните устойчиви, приобщаващи и справедливи сини икономики. Тя ще осигури финансова подкрепа от множеството налични източници на финансиране, за да включи подхода за устойчива синя икономика в сътрудничеството в областта на управлението на океаните по света. Комисията ще обмисли и създаването на **синя работна група ЕС—Африка**;
- ще **подкрепя многостранни инициативи** като Десетилетието на ООН, посветено на океанологията в полза на устойчивото развитие за периода 2021—2030 г., по-специално по отношение на наблюдението на океаните, моделирането на океаните и инфраструктурата за обмен на данни;
- ще насърчава морското пространствено планиране в международен план чрез сътрудничество с Междуправителствената океанографска комисия на ЮНЕСКО⁶⁶;
- ще актуализира своята **програма за международно управление на океаните** в светлината на неотдавнашните консултации и препоръки на Международния форум за управление на океаните. С програмата следва да се гарантира, че синята икономика защитава морската екосистема, а не ѝ вреди; тя следва да насърчава прозрачното и приобщаващо вземане на решения и да повишава стандартите за социална устойчивост.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В настоящото съобщение Комисията представя предложенията си за морска политика за настоящото десетилетие, за да осъществи прехода в морската икономика съгласно концепцията на Европейския зелен пакт. Програмата ще бъде допълнена от

⁶⁶ “Joint roadmap to accelerate Maritime/Marine Spatial Planning processes worldwide”, март 2017 г.

предстоящата мисия „Океани, морета, крайбрежни и вътрешни води в добро състояние“. Когато е целесъобразно, Комисията ще сътрудничи с Европейския парламент, Съвета и други институции на ЕС, за да изпълни предложените програма и мерки. Тя ще призовава всички заинтересовани страни в областта на морското дело да изградят заедно устойчива синя икономика по справедлив и равноправен начин.